PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 **Impact Factor –7,212**

BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA O‘QISH SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARDAN SAMARALI FOYDALANISH

Yuldasheva Nodira Saydaxmedovna
Toshkent viloyati Bo’stonliq tumani
11-umumta’lim maktabi
“Boshlang‘ich ta’lim” o‘qituvchisi
Email: ynodira75@gmail.com
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20482639

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida o‘qish savodxonligini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanishning nazariy-metodik va amaliy jihatlari yoritiladi. Mavzuning dolzarbligi O‘zbekiston maktab ta’limida Milliy o‘quv dasturi, zamonaviy darsliklar va ilg‘or pedagogik yondashuvlarni joriy etish vazifalari, shuningdek xalqaro baholashlarda o‘qish savodxonligining muhim ko‘rsatkich sifatida qaralishi bilan belgilanadi. Tadqiqotning maqsadi o‘qish darslarida matnni tushunish, izohlash, xulosa chiqarish va fikrni dalil bilan asoslash ko‘nikmalarini rivojlantiruvchi interfaol metodlar tizimini ilmiy-metodik asoslashdan iborat. Maqolada normativ-huquqiy hujjatlar, xalqaro tadqiqotlar va o‘qish pedagogikasiga oid ilmiy manbalar tahlil qilindi; matn bilan ishlashning “matn oldi - matn davomida - matndan keyin” bosqichli modeli taklif etildi. Natijada “Klaster”, “INSERT”, “Aqliy hujum”, “Juftlikda o‘qish”, “Rolli o‘qish”, “O‘zaro o‘qitish” hamda reflektiv savol-javob metodlarini PIRLS talablari bilan uyg‘unlashtirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.
Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim; o‘qish savodxonligi; interfaol metodlar; matnni anglash; PIRLS; refleksiya; mezonli baholash.

EFFECTIVE USE OF INTERACTIVE METHODS TO DEVELOP READING LITERACY AMONG PRIMARY SCHOOL PUPILS

Annotation. The article examines theoretical, methodological and practical aspects of using interactive methods to develop reading literacy among primary school pupils. The relevance of the topic is connected with reforms in school education in Uzbekistan, the implementation of the National Curriculum and modern textbooks, and the growing importance of reading literacy in international assessments. The purpose of the study is to substantiate a system of interactive methods that develops pupils’ ability to understand texts, interpret information, draw conclusions and justify their opinions with textual evidence. The article analyzes regulatory documents, international research and scientific literature on reading pedagogy. As a result, a three-stage model of working with a text - pre-reading, while-reading and post-reading - is proposed. Practical recommendations are offered for integrating clustering, INSERT, brainstorming, paired reading, role reading, reciprocal teaching and reflective questioning with PIRLS-oriented reading tasks.
Keywords: primary education; reading literacy; interactive methods; text comprehension; PIRLS; reflection; criterion-based assessment.

ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ В РАЗВИТИИ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация. В статье рассматриваются теоретико-методические и практические аспекты использования интерактивных методов для развития читательской грамотности учащихся

начальных классов. Актуальность темы связана с внедрением Национальной учебной программы, современных учебников и передовых педагогических подходов в школьном образовании Узбекистана, а также с возрастающей ролью читательской грамотности в международных исследованиях. Цель исследования заключается в научно-методическом обосновании системы интерактивных методов, развивающих понимание текста, интерпретацию информации, формулирование выводов и аргументацию собственного мнения на уроках чтения. В статье проанализированы нормативно-правовые документы, международные исследования и научные источники по педагогике чтения. В результате предложена трехэтапная модель работы с текстом: до чтения, во время чтения и после чтения. Даны практические рекомендации по согласованию методов «Кластер», INSERT, мозговой штурм, парное чтение, ролевое чтение, взаимное обучение и рефлексивный вопрос-ответ с задачами PIRLS.

Ключевые слова: начальное образование; читательская грамотность; интерактивные методы; понимание текста; PIRLS; рефлексия; критериальное оценивание.

KIRISH

Boshlang‘ich ta’lim bosqichi bolaning keyingi intellektual, nutqiy va kommunikativ rivojlanishi uchun asosiy poydevor hisoblanadi. O‘qish savodxonligi faqat matnni ovoz chiqarib ravon o‘qish yoki tez o‘qish malakasi emas, balki matndagi axborotni anglash, izohlash, baholash va uni hayotiy vaziyatlarda qo‘llay olish qobiliyatidir. Shu bois boshlang‘ich sinflarda o‘qish darslarini faqat takroriy mashqlar bilan chegaralash emas, balki o‘quvchini faol fikrlash, savol berish, dalil keltirish va muloqotga kirishishga undaydigan metodlar asosida tashkil etish zarur.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi PF-134-son Farmonida 2022-2026-yillarda maktab ta’limini rivojlantirish bo‘yicha milliy dastur tasdiqlanib, maktab ta’limiga ilg‘or xalqaro tajribalar asosida ishlab chiqilgan Milliy o‘quv dasturini to‘laqonli joriy etish va zamonaviy darsliklarni amaliyotga kiritish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan [1]. Bu vazifa boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchisidan metodik yangilanishni, o‘quvchini dars jarayonining faol subyektiga aylantirishni hamda natijani kompetensiyaviy mezonlar asosida baholashni talab qiladi.

Xalqaro PIRLS tadqiqoti to‘rtinchi sinf o‘quvchilarining o‘qish yutuqlarini qiyosiy o‘rganishga yo‘naltirilgan bo‘lib, unda badiiy tajriba orttirish, axborotni egallash va undan foydalanish maqsadidagi matnlar bilan ishlash baholanadi [3]. PIRLS yondashuvi o‘quvchidan matndagi ochiq ma’lumotni topish bilan birga yashirin ma’noni anglash, dalillarni bog‘lash, muallif fikrini izohlash va xulosani asoslashni ham talab etadi. O‘zbekistonning PIRLS 2021 natijalari o‘qish savodxonligini kuchaytirish zaruratini ko‘rsatgani sababli, dars amaliyotida matnni chuqur tushunishga yo‘naltirilgan metodlarni keng qo‘llash dolzarbdir [3; 4].

Amaliyotda ayrim o‘qish darslari hanuz “o‘qish - qayta hikoya qilish - savollarga javob berish” ketma-ketligi bilan cheklanib qoladi. Bunday yondashuv matn mazmunini qisqa muddatli eslab qolishga yordam bersa-da, mustaqil tahlil, mulohaza, baholash va ijodiy fikrlashni yetarli darajada rivojlantirmaydi. Interfaol metodlar esa o‘quvchini matn mazmunini birgalikda kashf etishga, fikrini dalil bilan asoslashga va boshqalarning munosabatini tinglashga o‘rgatadi.

Maqolaning maqsadi boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida o‘qish savodxonligini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanishning ilmiy-metodik asoslarini aniqlash hamda o‘qish darslari uchun bosqichli modelni taklif etishdan iborat. Ushbu maqsaddan kelib chiqib quyidagi vazifalar belgilandi: o‘qish savodxonligi tushunchasini pedagogik nuqtayi nazardan izohlash; interfaol metodlarning o‘qish ko‘nikmalariga ta’sirini ilmiy manbalar asosida tahlil qilish; matn bilan ishlashning bosqichli algoritmini ishlab chiqish; baholash indikatorlarini aniqlash.

ADABIYOTLAR SHARHI

O‘qishni o‘rgatish bo‘yicha xalqaro ilmiy adabiyotlarda savodxonlik bir necha o‘zaro bog‘liq komponentlar orqali tavsiflanadi: tovush-harf munosabatini anglash, so‘zlarni tanish, ravon o‘qish, lug‘at boyligi, matnni tushunish va metakognitiv nazorat. National Reading Panel hisobotida samarali o‘qish ta’limi fonemik ong, tizimli fonika, ravonlik, lug‘at hamda tushunish strategiyalarini birgalikda rivojlantirishga tayanishi ko‘rsatiladi [5]. Demak, interfaol metodlar alohida maqsad emas, balki mazkur komponentlarni ongli va izchil rivojlantirish vositasidir.

Reading comprehension strategies yo‘nalishidagi dalillar o‘quvchilarga taxmin qilish, savol tuzish, aniqlashtirish, xulosa chiqarish, umumlashtirish va grafik tashkilotchilar orqali fikrni tartibga solish kabi strategiyalarni o‘rgatish o‘qish natijalarini yaxshilashi mumkinligini ko‘rsatadi. Education Endowment Foundation ma’lumotlariga ko‘ra, o‘qish tushunish strategiyalarining o‘rtacha ta’siri bir o‘quv yilida qo‘shimcha yetti oyga teng rivojlanish sifatida baholanadi; dalillar bazasi esa 184 tadqiqotga tayanadi [6]. Bu boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi uchun strategik, bosqichma-bosqich va muntazam metodik ishning ahamiyatini tasdiqlaydi.

EEFning boshlang‘ich ta’lim savodxonligiga oid tavsiyalarida 7-11 yoshli o‘quvchilar uchun o‘qish, yozish, lug‘at va og‘zaki nutqni uyg‘un rivojlantirish muhimligi qayd etiladi [7]. Mazkur yondashuv o‘qish darsini faqat ona tili yoki adabiy o‘qish doirasida emas, balki atrof-muhit, matematika va boshqa fanlardagi matnlarni anglash bilan ham bog‘lash zarurligini ko‘rsatadi.

Interfaol o‘qish metodlarining nazariy asoslaridan biri L. S. Vygotskiyning yaqin rivojlanish zonasi haqidagi g‘oyasidir. Mazkur g‘oyaga ko‘ra bola kattalar yoki kuchliroq tengdoshlar ko‘magida mustaqil bajara olmaydigan vazifalarni bajarishga yaqinlashadi [10]. O‘qish darsidagi juftlikda ishlash, guruhli tahlil va o‘zaro savol berish aynan shu didaktik imkoniyatni yaratadi: kuchli o‘quvchi fikrlash jarayonini modellashtiradi, qiynalayotgan o‘quvchi esa muloqot orqali strategiyani egallaydi.

A. Palincsar va A. Brown tomonidan ishlab chiqilgan “reciprocal teaching”, ya’ni o‘zaro o‘qitish yondashuvi matnni tushunishda to‘rtta faoliyatni - bashorat qilish, savol berish, aniqlashtirish va umumlashtirishni - markazga qo‘yadi [8]. Duke va Pearson samarali tushunish ta’limida o‘qituvchi modellashtirishi, boshqariladigan mashq, mustaqil qo‘llash va strategiyalarni moslashtirish bosqichlari zarurligini ta’kidlaydi [9]. Ushbu qarashlar boshlang‘ich sinfda interfaol metodlardan foydalanish tizimli va bosqichli bo‘lishi kerakligini asoslaydi.

Baholash nuqtayi nazaridan Hattie tadqiqotlari o‘quvchi nimani o‘rganayotganini ko‘rishi, o‘qituvchi esa o‘quvchi tafakkuridagi qiyinchilikni aniqlay olishi zarurligini ko‘rsatadi [11]. Fisher, Frey va Hattie savodxonlik darslarida “ko‘rinadigan o‘rganish” o‘qituvchi modeli, aniq maqsad, muvaffaqiyat mezonlari va teskari aloqaga tayanishini qayd etadi [12]. Shuning uchun interfaol metodlar faqat tashkiliy faollik emas, balki aniq didaktik maqsad, mezon va refleksiya bilan bog‘langanda samarali bo‘ladi.

METODOLOGIYA

Maqola ilmiy-metodik va analitik xarakterga ega. Tadqiqot materiali sifatida maktab ta’limini rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlar, PIRLS 2021 xalqaro tadqiqoti materiallari, o‘qish pedagogikasiga doir ilmiy manbalar hamda boshlang‘ich sinf o‘qish darslarida qo‘llanadigan interfaol metodlar tanlandi. Bibliografik tavsiflashda O‘z DSt 1215:2009 hamda GOST uslubidagi bibliografik yozuv talablariga tayanildi [2].

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi: 1) normativ-huquqiy hujjatlarni mazmuniy tahlil qilish; 2) ilmiy adabiyotlarni qiyosiy-didaktik tahlil qilish; 3) o‘qish darsini bosqichli modellashtirish; 4) o‘quvchi faoliyatini mezonli baholash indikatorlarini ishlab chiqish. Empirik natijalarni sun’iy ko‘rsatmaslik maqsadida maqolada aniq sinf bo‘yicha foizli tajriba-sinov natijalari keltirilmadi; natijalar dalillarga asoslangan metodik model va qo‘llash shartlari sifatida talqin qilindi.

Tadqiqot savollari quyidagicha belgilandi: birinchidan, boshlang‘ich sinfda o‘qish savodxonligi qaysi tarkibiy ko‘nikmalar orqali namoyon bo‘ladi; ikkinchidan, interfaol metodlar mazkur ko‘nikmalarni qanday pedagogik mexanizm orqali rivojlantiradi; uchinchidan, o‘qituvchi interfaol faoliyatni baholash va refleksiya bilan qanday uyg‘unlashtirishi mumkin?

Modelni ishlab chiqishda o‘qish darsidagi faoliyat uch bosqichga ajratildi: matn oldi tayyorgarligi, matn davomida anglash va matndan keyingi tahlil-refleksiya. Bunday bosqichlash o‘quvchini avval motivatsiya va taxmin qilishga, keyin matn ichidagi dalillarni kuzatishga, yakunda esa umumlashtirish, baholash va fikrni asoslashga olib keladi.

NATIJALAR

Tahlil natijasida boshlang‘ich sinf o‘qish darslari uchun interfaol metodlarni PIRLSga yo‘naltirilgan o‘qish ko‘nikmalari bilan uyg‘unlashtiruvchi uch bosqichli metodik model ishlab chiqildi. Modelda har bir metod o‘quvchi faoliyati, kutiladigan ko‘nikma va baholash indikatori bilan bog‘lab berildi.

Jadval 1

O‘qish savodxonligini rivojlantirishga yo‘naltirilgan interfaol metodik model

Bosqich	Interfaol metodlar	Didaktik vazifa	Baholash indikatori
Matn oldi	Aqliy hujum, bashorat, klaster, lug‘at xaritasi	Mavzuga qiziqish uyg‘otish, oldingi bilimni faollashtirish, muhim so‘zlarni ajratish	O‘quvchi sarlavha va rasm asosida 2-3 taxmin ayta oladi; yangi so‘zga izoh beradi
Matn davomida	Juftlikda o‘qish, to‘xtab o‘qish, INSERT, savol kartalari	Dalilni topish, asosiy fikrni ajratish, tushunilmagan joyni aniqlashtirish	O‘quvchi matndan dalil keltiradi; INSERT belgilarini qo‘llaydi
Matndan keyin	O‘zaro o‘qitish, rolli o‘qish, Venn diagrammasi, “Bitta savol - bitta dalil”	Xulosa chiqarish, qahramon yoki hodisani baholash, fikrni dalil bilan asoslash	O‘quvchi fikrini matn dalili bilan izohlaydi; qisqa og‘zaki yoki yozma xulosa tuzadi
Refleksiya	“Men bildim - men tushundim - men savol beraman”, exit-ticket	O‘z o‘rganishini anglash, keyingi o‘qish maqsadini belgilash	O‘quvchi qaysi strategiya yordam berganini aytadi; keyingi vazifani belgilaydi

Modelning birinchi natijasi interfaol metodlar o‘quvchini matn oldidan faol tayyorgarlikka olib kirishini ko‘rsatadi. Masalan, “Aqliy hujum” va “Klaster” metodlari orqali o‘quvchilar mavzu bo‘yicha oldingi bilimlarini faollashtiradi, kalit so‘zlarni taxmin qiladi va matnga savol bilan kiradi. Bu jarayon o‘qituvchiga o‘quvchilarning lug‘aviy hamda mazmuniy tayyorgarligini aniqlash imkonini beradi.

Ikkinchi natija matn davomida anglashni boshqarish bilan bog‘liq. “To‘xtab o‘qish” usulida o‘qituvchi matnni mantiqiy qismlarga ajratadi va har bir qismdan so‘ng “Nima sodir bo‘ldi?”, “Buni qaysi dalil tasdiqlaydi?”, “Keyin qanday voqea yuz berishi mumkin?” kabi savollar beradi. Bunday savollar o‘quvchini matnni shunchaki eshitish yoki qayta hikoya qilishdan ko‘ra, dalil izlash va taxminini tekshirishga o‘rgatadi.

Uchinchi natija o‘zaro o‘qitish metodining boshlang‘ich sinf sharoitiga moslashtirilgan shaklini taklif qilishdan iborat. Guruhda to‘rt rol belgilanadi: “bashoratchi”, “savolchi”, “aniqlashtiruvchi” va “umumlashtiruvchi”. Dastlab bu rollarni o‘qituvchi namunaviy tarzda ko‘rsatadi, keyin o‘quvchilar ularni juftlik yoki kichik guruhda bajaradi. Bunday yondashuv o‘quvchining mustaqil metakognitiv nazoratini kuchaytiradi, chunki u o‘zidan “Men nimani tushundim?”, “Qaysi joy menga qiyin bo‘ldi?”, “Fikrimni qaysi dalil bilan isbotlayman?” kabi savollarni so‘ray boshlaydi [8; 9].

To‘rtinchi natija baholash indikatorlarini aniqlashtirish bilan bog‘liq. O‘qish savodxonligini baholash faqat o‘qish tezligi yoki to‘g‘ri talaffuz bilan cheklanmasligi kerak. Dars yakunida quyidagi indikatorlar kuzatilishi mumkin: matndan aniq ma’lumotni topish; asosiy fikrni aytish; qahramon harakatiga munosabat bildirish; fikrini matn dalili bilan asoslash; yangi so‘zdan gap tuzish; o‘qilgan matn bo‘yicha savol berish; o‘z o‘rganishini baholash. Bu indikatorlar PIRLSda qo‘llanadigan tushunish, izohlash va baholash ko‘nikmalariga yaqin turadi [3].

Beshinchi natija shuki, interfaol metodlar darsning barcha vaqtini egallab olmasligi, balki aniq maqsadga xizmat qilishi kerak. Masalan, 35-40 daqiqalik darsda 5 daqiqa matn oldi motivatsiyasi, 15-18 daqiqa boshqariladigan o‘qish, 10 daqiqa guruhli tahlil, 5 daqiqa refleksiya va baholashga ajratilishi mumkin. Bu taqsimot qat’iy sxema emas, ammo o‘qituvchiga metodni maqsad, vaqt va natija bilan bog‘lash imkonini beradi.

DISKUSSIYA

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, interfaol metodlardan samarali foydalanish uchun uchta shart muhim: matnni to‘g‘ri tanlash, o‘qituvchi modeli va baholash mezoni. Birinchidan, matn o‘quvchining yoshiga, lug‘aviy zaxirasiga va kognitiv tayyorgarligiga mos bo‘lishi lozim. Juda oson matn fikrlashni faollashtirmaydi, haddan tashqari qiyin matn esa o‘quvchida muvaffaqiyatsizlik hissini kuchaytiradi. EEF tavsiyalarida ham matnlar o‘quvchi imkoniyatiga mos, lekin yetarlicha chaqiriq beradigan darajada tanlanishi zarurligi qayd etiladi [6].

Ikkinchidan, o‘qituvchi interfaol metodni avval modellashtirishi kerak. Masalan, “Men hozir sarlavhaga qarab taxmin qilaman”, “Men bu gapni tushunmadim, demak avvalgi gapga qaytaman”, “Men fikrimni mana shu jumla bilan isbotlayman” kabi ovoz chiqarib fikrlash usullari o‘quvchilarga ichki o‘qish strategiyasini ko‘rsatadi. Shundan keyingina o‘quvchilardan mustaqil savol tuzish yoki xulosa chiqarish talab etilishi maqsadga muvofiq.

Uchinchidan, interfaol metod baholash bilan bog‘lanmasa, u faqat tashkiliy faollik darajasida qolib ketishi mumkin. Shu bois har bir metoddan oldin “Bugun nimani o‘rganamiz?” va “Muvaffaqiyatni qanday bilamiz?” savollariga javob berilishi lozim. Masalan, “Bugun qahramonning xatti-harakatini baholaymiz; muvaffaqiyat mezoni - fikrni kamida bitta matn dalili bilan asoslash”. Bunday yondashuv o‘quvchiga aniq maqsad beradi va o‘qituvchiga teskari aloqa berishni yengillashtiradi [11; 12].

Interfaol metodlarning afzalligi o‘quvchi nutqini faollashtirishida ham namoyon bo‘ladi. O‘quvchi savol berganda, dalil keltirganda, boshqa fikrga qo‘shilganda yoki e’tiroz bildirganda, u matnni qayta ishlaydi. Bu jarayon o‘qish savodxonligini og‘zaki nutq, tanqidiy fikrlash va ijtimoiy hamkorlik bilan bog‘laydi. Shu bilan birga, o‘qituvchi barcha o‘quvchilarning ishtirokini nazorat qilishi kerak; aks holda faqat faol o‘quvchilar javob beradi, sust o‘quvchilar esa kuzatuvchi bo‘lib qolishi mumkin.

Raqamli texnologiyalar ham o‘qish savodxonligini rivojlantirishda yordamchi vosita bo‘la oladi. Biroq texnologiya interfaollikning o‘zi emas; u o‘quvchiga matn bilan ishlashda tezkor teskari aloqa, multimodal tushuntirish yoki individual mashq imkonini bergandagina samarali bo‘ladi. EEF ma’lumotlarida raqamli vositalar ayrim holatlarda o‘qish tushunishini yaxshilashi mumkinligi, ayniqsa ular aniq strategiyani mashq qildirish va fikr-mulohaza berishga xizmat qilganda foydali ekani qayd etiladi [6].

Tadqiqotning cheklangan tomoni shundaki, maqola muayyan sinfda o‘tkazilgan empirik tajriba-sinov natijalarini emas, balki normativ, xalqaro va ilmiy manbalar asosida ishlab chiqilgan metodik modelni taqdim etadi. Keyingi tadqiqotlarda mazkur modelni 2-4-sinflarda tajriba-sinovdan o‘tkazish, o‘quvchilarning matnni tushunish, lug‘at boyligi va reflektiv javoblari bo‘yicha dastlabki va yakuniy natijalarni solishtirish maqsadga muvofiq.

XULOSA

Boshlang‘ich sinfda o‘qish savodxonligini rivojlantirish ta’lim sifatining muhim sharti hisoblanadi. O‘quvchi matnni to‘g‘ri va ravon o‘qishi bilan birga undagi axborotni tushunishi,

izohlashi, baholashi hamda fikrini dalil bilan asoslay olishi zarur. Interfaol metodlar aynan shu ko‘nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi, chunki ular o‘quvchini passiv tinglovchidan faol fikrlovchi va muloqot ishtirokchisiga aylantiradi.

Maqolada taklif etilgan uch bosqichli model - matn oldi, matn davomida va matndan keyingi faoliyat - o‘qish darsini tizimli tashkil etishga yordam beradi. “Aqliy hujum”, “Klaster”, “INSERT”, juftlikda o‘qish, rolli o‘qish, o‘zaro o‘qitish va reflektiv savol-javob metodlari aniq maqsad, mos matn, o‘qituvchi modeli va baholash indikatori bilan uyg‘unlashganda samarali natija beradi.

Amaliy tavsiya sifatida boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilari har bir o‘qish darsida kamida bitta tushunish strategiyasini maqsadli o‘rgatishi, o‘quvchilardan fikrni matn dalili bilan asoslashni talab qilishi, guruhli ishda rollarni aniq taqsimlashi va dars yakunida qisqa refleksiya tashkil etishi lozim. Bu yondashuv o‘qish savodxonligini rivojlantirish bilan birga o‘quvchilarning nutqi, mustaqil fikrlashi va hamkorlik madaniyatini ham mustahkamlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi PF-134-son “2022–2026-yillarda maktab ta’limini rivojlantirish bo‘yicha milliy dasturni tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni. — URL: https://lex.uz/docs/-6008663 (murojaat sanasi: 19.05.2026).
2. O‘z DSt 1215:2009. Axborot, kutubxonachilik va nashriyotchilik ishi bo‘yicha standartlar tizimi. Bibliografik yozuv. Bibliografik tavsif. Umumiy talablar va tuzish qoidalari. — Toshkent: “O‘zstandart” agentligi, 2009.
3. Mullis I. V. S., von Davier M., Foy P., Fishbein B., Reynolds K. A., Wry E. PIRLS 2021 International Results in Reading. — Boston: TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College; Amsterdam: IEA, 2023. — URL: https://pirls2021.org/results/ (accessed: 19.05.2026).
4. Ismailov A., Kholmirzaev F., Karimberdiev K. Uzbekistan // PIRLS 2021 Encyclopedia: Education Policy and Curriculum in Reading. — Boston: TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College; Amsterdam: IEA, 2023. — URL: https://pirls2021.org/uzbekistan (accessed: 19.05.2026).
5. National Reading Panel. Teaching Children to Read: An Evidence-Based Assessment of the Scientific Research Literature on Reading and Its Implications for Reading Instruction. — Washington, DC: National Institute of Child Health and Human Development, 2000. — 449 p.
6. Education Endowment Foundation. Reading Comprehension Strategies // Teaching and Learning Toolkit. — London: EEF, updated October 2025. — URL: https://educationendowmentfoundation.org.uk/education-evidence/teaching-learning-toolkit/reading-comprehension-strategies (accessed: 19.05.2026).
7. Education Endowment Foundation. Improving Literacy in Key Stage 2. Guidance Report. 2nd ed. — London: EEF, 2021. — URL: https://educationendowmentfoundation.org.uk/education-evidence/guidance-reports/literacy-ks2 (accessed: 19.05.2026).
8. Palincsar A. S., Brown A. L. Reciprocal Teaching of Comprehension-Fostering and Comprehension-Monitoring Activities // Cognition and Instruction. — 1984. — Vol. 1, No. 2. — P. 117–175.
9. Duke N. K., Pearson P. D. Effective Practices for Developing Reading Comprehension // What Research Has to Say About Reading Instruction / ed. by A. E. Farstrup, S. J. Samuels. — Newark, DE: International Reading Association, 2002. — P. 205–242.
10. Vygotsky L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. — Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. — 159 p.